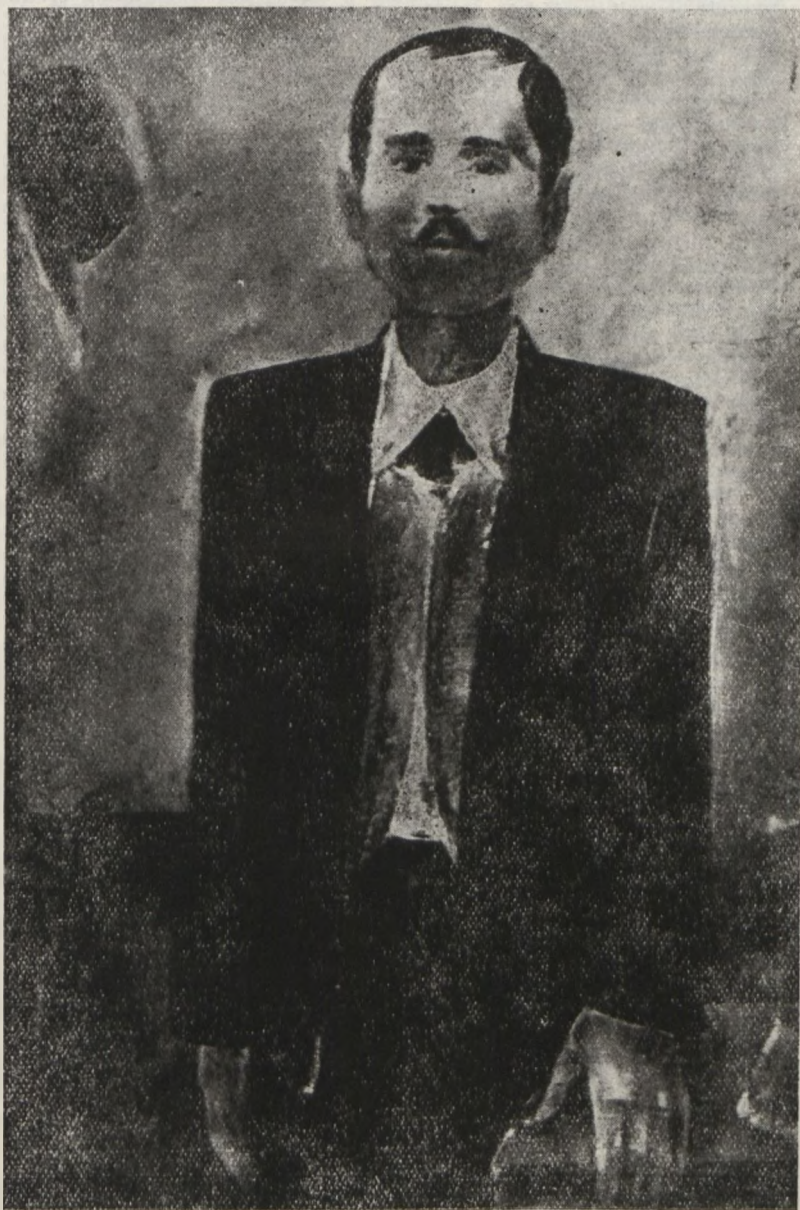

Emlékeztető Révész Gáborra

Révész Gábor a Nógrád megyével szomszédos Hont vármegye Gyürki nevű községében — Balassagyarmattól mintegy 15—20 km-re — született 1880-ban egy cselédlány „törvénytelen gyermekeként”; apja gazdag ügyvéd volt, neki az inasélet és a segédek sorsa jutott. Szabóként megfordult az ország jó néhány nagyobb városában — sőt Bécsben is; 1910-ben pedig üzletet nyitott Balassagyarmaton.

Szegény ember volt, a kisemberek szabója: még a harmincas években is csak néha alkalmazott egy-egy inast (az akkori Zichy utcai) műhelyében. Élete végéig sem nősült meg, szolid magánéletet élt, társakra, barátokra és elvtársakra a munkásmozgalmában talált.

A szocializmus eszméivel korán eljegyezte magát. A Balassagyarmaton 1905-től kibontakozott szervezett munkásmozgalmából a valószínűleg 1906 elején megalakult helyi szociáldemokrata párt vezetőjeként vette ki részét. 1907-ben a szervezet egyik elnöke volt, aztán titkárként irányította azt a világháború előtti években. Vezetésével a megyében elsők között létre-

jött (és a losonci után legnagyobb) pártszervezet nagy aktivitást fejtett ki: sok impozáns és harcos népgyűlést, május elseji felvonulást, ünnepélyt szervezett, harcolt (a kor színvonalán) — a vármegye székhelyén, a mindenható vármegye árnyékában — a választójogért, a 8 órás munkanapért, a nők és gyermekek jobb sorsáért, a demokratikus szabadságjogokért, a vasutasok és a kisipari munkások öntudatosodásáért. A gyarmati szociáldemokraták — élükön Révész Gáborral és egyre több fokozatosan kiemelkedő vezetőtársával — már a század első évtizedében bátran vallották magukat szocialistának, internacionalistának és atheistának. Harcaik közben sokszor kerültek összeütközésbe a hatóságokkal, a kormánypárttal és a munkásság egységének megbontására szervezkedő keresztényszocialistákkal.

Révész Gábor kiemelkedő vezető volt 1918 és 1919 forradalmainak idején is: kezdeményező szerepe volt abban, hogy 1918. november 8-án újjászerveződött a világháború éveiben dezorganizálódott szociáldemokrata párt, és meghatározó politikai erővé vált az őszirózsás forradalomban — gerincét alkotva a vármegyei szinten funkcionáló nemzeti tanácsnak, a munkástanácsnak és a különböző munkás fegyveres alakulatoknak. Erélyes harcot folytatott a népköztársaság megteremtéséért, a reakciós főispán-kormánybiztos eltávolításáért és a szervezkedő ellenforradalmárok ellen. A Tanácsköztársaság megszűletésekor a három főből álló ideiglenes megyei direktórium tagja lett, április elején a városi és járási tanács tagjává választották, a Magyarországi Szocialista Párt vezetőségében a pénztárosi funkciót töltötte be: a pénz- és bankügyek irányítója volt, de más területen, különböző bizottságokban és szervezetekben — így pl. a Munkások Gyermekebarát Egyesületének vezetőségében — is fejtett ki tevékenységet.

A Tanácsköztársaság leverése után Balassagyarmat munkásmozgalmát szinte teljesen felmorzsolta az ellenforradalmi terror. Révész Gábor az elsők között — még 1919. szeptember elején — ítélték börtönbüntetésre az úgynevezett kommunista perek során. Utána rendőrségi megfigyelés alatt tartották, és minden május elseje előtt őrizetbe vették néhány társával együtt, hogy ne ünnepelhesse meg szabadon a munkásság nagy nemzetközi ünnepét, és még véletlenül se zavarhassa meg az úri körök nyugalmát és biztonságát.

Néhány elvbarátjával — Benkő Oszkár kereskedősegéddel, Guttman István szabóval, Schiffer Ernő kereskedősegéddel, Dorotkin Pál cipésszel, dr. Somló József ügyvéddel, Klein József szobafestővel (aki Szamarkandban egyik vezetője volt a szocialista forradalomnak) — gyakran találkozott titokban. A második világháború egyre vesztesesebb napjaiban Vörös László szabó lakásán tartották összejöveteleiket, itt olvastak Népszavát, és hallgatták a moszkvai Kossuth-adó műsorát. A hadijelentéseket rendszerint Révész Gábor kommentálta, nagyon várva és remélve a felszabadulást.

A Vörös Hadsereg megérkezését azonban nem várhatta meg: már a hazánk német megszállását követő napon letartóztatták dr. Somlóval és Dorotkin Pállal együtt, s később haláltáborba szállították. Holttestét Kassán tették ki a deportáltakat szállító vonatból.

Balassagyarmat kegyelettel őrzi a munkásmozgalm e nagy mártírjának emlékét: rá emlékeztet az 1948-as centenáriumi ünnepségek alkalmával a Magyar Kommunista Párt városi végrehajtó bizottsága határozata alapján róla elnevezett utca, ahol élt és dolgozott. S emlékét idézi a Balassagyarmati városi Tanács dísztermének falán elhelyezett portré, Lóránt János festőművész alkotása.

Gulya Pál

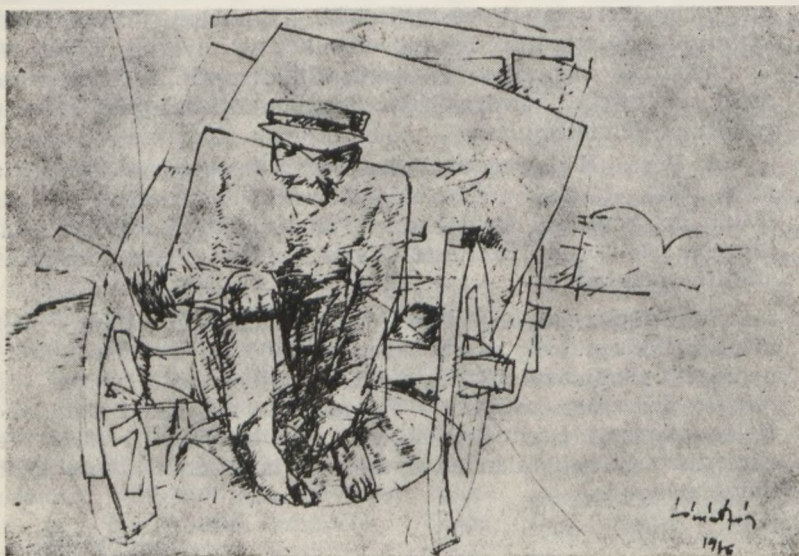
A föld azé, aki megműveli

A földosztás szinte valamennyi északi megyében igen éles osztályharc közepette zajlott le, számos összeütközés, konfliktus jellemezte. Különösen éles formákat öltött a harc Nógrád-Hont megyében, ahol az 1000 kat. holdnál alig valamivel nagyobb birtokokat különböző címeken (erőziós terület, vízmosás stb.) a valóságosnál kisebbnek igyekeztek a földbirtokosok és azok jogi képviselői feltüntetni, hogy ezzel az igénybevételt megakadályozzák; gyakran a gyermekekre való földátírással próbálták megmenteni a birtokot. Voltak községek, ahol „feketelisták” összeállításával, rémhírek terjesztésével zavarták a bizottságok munkáját, sőt arra is rávetemedtek, hogy fegyvert fogjanak a földosztókra. Ersekvadkerten Mátéfi Viktor apátplébános azzal fogadta a bizottságot, hogy „megveri az isten azokat, akik a hercegprímás úr földjét elveszik és kiosztják”, a becskei plébános pedig fegyelmet indított az egyházi iskola tanítónője ellen, mert az „a tulajdon és szentesített törvények ellen izgat, főrvény ellenére magán- vagy köztulajdonok felosztásával ámit.”

Az ismert rágalmakat terjesztették a „csajka”-rendszerrel, a „közös” feleségről, a templomok bezárásáról, és a „kommunisták barbárságáról”. Magyarán Dorban báró Buttler Elemér feketelistákat vezetett azokról, akik az ő földjét felosztották; ugyancsak itt Morvai Tolveth földbirtokos rémhírekkel zavarta a földosztó bizottság munkáját — Lucfalván pedig rálöttek a földosztást végzőkre.

Az ellenséges propaganda rafinált cselszövéssekkel párosult. A balsszagyarmati kommunisták, a járás területén kialakult helyzetet jellemezve, az MKP Központi Vezetőségének küldött jelentésükben azt írták: „A méltóságos úr azt mondja ne iratkozzunk be egy pártba se, majd ő csinál a pártot, amely megvéd bennünket, hogy a kommunisták ne rekvirálhassák el a terményt, amit vetünk.” Kosdon (amely ekkor még Nógrád megyéhez tartozott) „a szegény parasztság fél, ellenséges befolyás alatt áll, fellépni nem mernek, nem akarnak”. Innen nem messze. Nézsán. Budinszkynak, a nyilas igazságügyi miniszternek volt birtoka, akinek emberei nyíltan ágáltak: „Dolgozni kell, nem politizálni” — hangoztatták. (Természetesen az MKP-val rokonszenvező politizálást ellenezvén.)

Hasonló esetek fordultak elő Heves megyében is, ahol a különböző jobboldali beállítottságú, elsősorban kisgazdapárti vezetők azt akarták elhitetni a földigénylőkkel, hogy a föld csak addig lesz az övék, amíg a volt birtokosok vissza nem térnek. Ha pedig megváltozik a rendszer — mondták —, mindazokat bebörtönzik, akik földet igényeltek. Zemplén megyében, Sátoraljaújhelyen 1945. március 27-én a megyei és városi közigazgatás vezetőinek jelenlétében megtartott megbeszélésen olyan vélemények hargoztak el a jobboldali beállítottságú kisgazdapárti vezetők részéről, hogy a földbirtokreform végrehajtása csak az idei termés után lehet esedékes. Emellett felhívásokat szövegeztek, amit minden községbe elküldtek. A körlevelekben arra hívták fel a cselédeket, hogy maradjanak meg a régi helyükön, azaz tartózkodjanak a földosztástól. Aboád-Királykút községben Gál Ferencet, a Magyar Parasztszövetség helyi szervezetének elnökét, volt gazdasági cselédet azzal fenyegette meg a községi földosztó bizottság jobboldali beállítottságú elnöke, hogy „úgy sem tudják megfizetni a juttatott földet, mert amit most fizetnek az nem törlesztés, hanem csak bérlet... visszajön Latorca (a helyi földbirtokos — M. P.) és egyet sem fog megtartani még cselédnek sem.” Bódfa-ván — a reakció aknamunkája következményeképpen — a bányászok azért tüntettek, hogy a mezőgazdasággal élethivatás-szerűen foglalkozókkal egyenlő mértékű elbírálat követeljenek a földosztásnál. A jobboldali mesterkedés nem csupán a földreform-törvény elleni fellépést segítette elő, hanem a munkás-paraszt szövetség rovására is ment.

A jászberényi földosztó bizottság ötös tanácsának titkára azza a jogos panasszal fordult az Országos Földbirtokrendező Tanácshoz, hogy vizsgálja felül a megyei földhivatal határozatát, amelyben megváltoztatták a községi földigénylő bizottság álláspontját. A jászberényiek azt sérelmezik, hogy a megyei földhivatalban „jobban tudják”, kik a háborús, népellenes bűnösök, kiknek a földjét kell elkobozni. A sorok közül a helyi népi szervnek a megyei földhivattal szembeni bizalmatlanságát olvashatjuk ki, merthogy az a reakciós, népellenes földbirtokosok érdekeit képviseli a föld jogos várományosaival, a paraszttal szemben. Hasonló panasz merült fel Borsod megyében, ahol a községi földigénylő bizottságok (a földigénylők megbízottai) a földreformrendelet végrehajtásának tudatos késleltetése miatt a megyei földbirtokrendező tanács elnökének és a földhivatal ügyvezetőjének eltávolítását követelték. Beadványukban előadták: „... türelmünk elfogyott, elég volt a várakozásból. Egy év óta (1945. július 25-től 1946. március 26-ig M.P.) járjuk a hivatalokat, írjuk a kérvényeket, várjuk a határozatokat, elég volt a kilincselésből. Mi nagyon jól tudjuk, hogy a földreform végrehajtásának kinyújtása mind úri huncutkodásból, ravasz úri számításból ered, és mindenképpen a reakció aknamunkája...”

Az ilyen és hasonló mesterkedésekre általában rendkívül keményen reagáltak a parasztek. Hűen fejezi ki ezt az ónodi földigénylő bizottság a földbirtokrendező tanács előtt képviselt álláspontja, amely szerint „... minden földet igénybe vettek... és vissza nem adnak senkinek egy talpalatnyi földet sem, és ha va'aki odamegy, azt ők elintézik”.

Észak-Magyarországon 17 117 kat. hold földet vettek el a hazarülőktől, nyilasoktól. Ez a szám jóval kisebb más tájegységek átlagánál, viszont a háborús szerzeményekből Észak-Magyarországon igénybe vett földterület nagysága (16 800 kat. hold) nagyobb, mint az ország más területein kisajátított hasonló földeké: s ugyanakkor a földosztásnál előnyben részesítették azokat, akik a fasizmus elleni harcban részt vettek. Az észak-magyarországi földosztás jellemző vonása, hogy a kis- és középparasztek mellett igen nagy számban kaptak földet a gazdasági cseléd, mezőgazdasági munkások. Néhány községben azonban a birtokos parasztek megrövidíthették a volt agrárproletárokat, és ez békétlenséget, sőt széthúzást eredményezett a volt cselédek, mezőgazdasági munkások, valamint a törpebirtokosok, kisparasztek között. A Nógrád megyei Tereskén például a volt gazdasági cselédek két-három kat. holdat kaptak, a gazdák viszont ennek három-négyszeresét. Rimócra panaszt is tettek a földosztó bizottság ellen, mert „a gazdák tovább erősödtek — egymásnak adtak földet —, a nincstelenség nem kaptak, vagy a legrosszabb minőségű földet kapták.” Hasonló ellentétek támadtak Mátraverebélyen, Sóshartyánban, Salgótarjánban is, különösen a házhelyigénylés miatt. A földosztó bizottságra nehezedő rendkívüli nagy nyomás miatt a földigénylő bizottságok egy része elhatározta a száz holdon aluli birtokok felosztását is. Emiatt persze nemcsak a földbirtokosok tiltakoztak, hanem a földbirtokrendező szervek is. A vármegyei földbirtokrendező tanács — az Országos Földbirtokrendező Tanácshoz írott jelentésében — előadja, hogy „sérelemes egyes községekben az a vita, amely során fennáll a 100 holdon aluli birtokosok birtokainak elkobzása, amelyet különböző községi földigénylő bizottságok felosztásra ítélték, illetve fel is osztottak. De a betervezett ívek alapján a vármegye mást határozott és semmisnek nyilvánította a községi határozatot.” Voltak községek, ahol felsőbb utasításra sem adták vissza a régi tulajdonosoknak a földet, hanem a szó szoros értelmében kapával, kaszával védték meg azt.

(A földosztás kapcsán számos „érdekes” eset is történt. Ezek közül kuriózusként érdemes megemlíteni a nemzeti bizottság állásfoglalását Sóshartyánban, ahol a helyi plébános 35 kat. hold földjét is fel akarták osztani. Hosszas vita után úgy döntöttek, hogy meghagyják földjét, ezzel szemben mindenféle „magántevékenységtől” — esketés, temetés — eltiltják.)

Az országos helyzethez képest sajátosan és kezdettől fogva számottevő arányban jelentkeztek földigénnyel bányászok és gyári munkások Észak-Magyarországon. Az igénylők egy része a városokban élt, kolonizált munkás volt, többségük azonban bejáró dolgozó. A Borsod megyei felsőtelkesi földigénylő bizottság különbséget is tett e kérdésben, ezért a bányamunkásoknak 600 négyszögöl kerti földet kívánt juttatni azzal az indokkal, hogy arra rá vannak utalva. Salgótarjánban a rendkívüli nagy lakáshiányra való tekintettel 200 kat. holdat 159 cseléd, illetve munkás között osztottak ki, Baglyasalján a Salgótarjáni Kőszénbánya Rt. tulajdonában lévő szántót és legelőt sajátították ki házhelyek részére. Somoskőújfaluon átlagban 400 négyszögöl szántóföldet és 300 négyszögöl házhelyet kapott egy-egy ipari munkás, vagy volt gazdasági cseléd. Zagyvarónán ugyan csak a bánya tulajdonában lévő Almáskertet osztották ki az arra rászoruló telekigénylőknek. Emellett a Jankovich- és a Szilárdy-féle birtokból is házhelyeket osztottak ki, bár a községben jelentkező 220 igénylő kérését ennek ellenére sem tudták teljesíteni.

A földreform végrehajtása Észak-Magyarországon is megváltoztatta a falusi osztályviszonyokat. Az elkobzott 21 798, továbbá a juttatott 847 708 kat. hold alapjaiban módosította a birtokstruktúrát, megszüntette a nagybirtokrendszert. Hatására megerősödtek a kis- és középparaszti gazdaságok, csökkent a nincstelenség, az agrárproletárok száma.

A nagymértékű, gazdasági és politikai szempontból is jelentős földreform, illetőleg annak sikeres végrehajtása ellenére Észak-

Magyarország több településén, különösen Borsod-Gümör megyében több ezer mezőgazdasági munkás maradt föld nélkül. A Miskolci Hírlap 1945. május 20-i számában ezt írja: „kevés a föld, sok az ember. Kitűnt a földreform végrehajtása során. El kell hát hagyni a falut...” A Felvidéki Népszava a földhiánnyal kapcsolatban ugyancsak azt fejtegeti, hogy feltűnően nagy a földnélküliek száma: 15 342 család. Borsod megye alispánja 1945. április 3-án kelt felterjesztésében azt írja, hogy 3000 Mezőkövesd környéki summás áttelepítésére lenne szükség gazdagabb dunántúli vidékekre. A telepítési akció persze csak részleges sikereket hozott. Az emberekben általában erősen élt a szülőföldhöz való ragaszkodás, másfelől pedig a többi megyében levő földterüet nagysága szintén véges volt; így a földreform juttatásából a kimaradók részére majd csak az újjaépítés, s még inkább a szocialista iparosítás megkezdése biztosíthatott kenyeret, teremthetett egzisztenciát.

A volt nincstelenség, szegényparasztok problémája sem oldódott meg azonban egy csapásra a földhöz juttatással, hiszen csupán elenyésző részük rendelkezett a föld megműveléséhez nélkülözhetetlenül szükséges igaerővel, gazdasági felszereléssel. Így a termelés megindítása legtöbbször szinte emberfeletti munkát követelt tőlük. A tavaszi munkához úgy kellett hozzáfogni sok községben, hogy a földhöz juttatott agrárproletárok és szegényparasztok nagy részének mindössze kéziszerszámai voltak. A Heves megyei siroki jegyző jelentése szerint a községben a földhözjutottak közül csupán 35-nek volt saját fogata, 297 család pedig csak kéziszerszámmal rendelkezett. A Heves megyei Földhivatal 1945. első félévi működéséről szóló jelentésben Nagy József úgyvezető azt is szövé tette, hogy különösen a községektől távolabb fekvő s gyengébb minőségű szántóföldek egy része maradt műveletlenül, fogat és vetőmag hiánya miatt. Így például a tiszafüredi járásban 30 százalékra tehető a megműveletlenül maradt szántóföldek területe, míg az északabbra fekvő — egri, gyöngyösi és főleg a pétervásári járásokban — a lakosság arányához képest már jobb volt a helyzet: a pétervásári járásban pl. alig 1—2 községben maradt pár hold szántóföld megmunkálatlanul, s igen jó példával jártak elől a volt gazdasági cselédek, akiknek életviszonyaiban kedvező változást idézett elő, hogy a juttatott föld mellé számos községben a megváltás alá került házhelyet, sőt gazdasági épületeket, gépeket, valamint egyéb, a háztartáshoz szükséges felszereléseket is kaptak. (A Nógrád megyei Lucfalva községhez tartozó Kiskeresztúr pusztá volt gazdasági cselédei megkapták az uradalom kő és téglá alapú cselédlakásait, a majorban levő kenyérsütő kemencéket, kerekék kutakat, kukoricagörbét, marha- és lóistállót, juhakolt, gémeskutat, baromfiolakat. Emellett 8 db egyes ekét, 3 db váltóekét, 1 db 4 vasú Grubber-ekét, valamint 4 levelű vasboronát, magtakarót, fahengert, műtrágyázót, fűkaszalót, gabonarostát, szortírozót, répvágót, kukoricamorzsoltót kaptak a meghatározott gabonamennyiség ellenértéke fejében.)

Igen sok településen — a kezdeti nehézségek áthidalása érdekében — a nemzeti bizottságok maguk vették a kezükbe a kiosztott földek megművelésének, s főleg a tavaszi vetések elvégzésének irányítását, illetőleg szervezését. A Heves megyei kiskörei, tiszánai, egerszalóki nemzeti bizottság arra kötelezte a fogattal rendelkező gazdákat, hogy meghatározott földterületet szántásnak fel a földhözjutottak földjéből, ellenkező esetben közmunkára rendelik ki őket. A helyi nemzeti bizottságok egy része vetőmagról is gondoskodott. A Nógrád megyei Lucfalván a földbirtokos raktárában levő gabonakészletet vette igénybe a nemzeti bizottság az új gazdák részére, Nőtincsen pedig arra adott utasítást a nemzeti bizottság, hogy az egy pár igan felüli állatokat össze kell írni és az arra rászoruló földhözjuttatottaknak át kell adni. Intézkedtek arról is, hogy igaz-állatokat más faluba eladni nem lehet. A munkák elvégzése érdekében egymás megsegítésére ösztönözték a parasztokat, és felszólították a nagygazdákat, hogy a birtokukban levő traktorokat bocsássák az új birtokosok rendelkezésére. Ugyanakkor azt is kilátásba helyezték, hogy ha ennek a felszólításnak a tulajdonosok nem tesznek eleget, abban az esetben a traktorokat elkobozzák.

Karancslapujtón a nemzeti bizottság gyűjtést szervezett az új gazdák részére. Emellett az élelmezési gondok enyhítésére és a vetőmagszükségletek kielégítése céljából megbízottai felkeresték a gabonával jobban ellátott környékbeli falvakat. Nagy segítséget jelentett, hogy ebben a nehéz helyzetben sok helyen a Vörös Hadsereg alakulatai is a földhöz juttatott parasztok segítségére siettek. 1945 tavaszán, a mezőgazdasági munkák beköszöntével igazállatokat bocsátottak a jószággal nem rendelkező új birtokosok rendelkezésére. Heves megyében permetező- és növényvédő szereket is juttattak az új gazdáknak, hogy a gyümölcsstermesztés ne szenvedjen kárt. Nógrád megyében azokban a községekben, ahol üzemképes malmok működtek, s amelyekben a szovjet és román alakulatok számára örölték gabonát, az örölt lisztből a lakosság kevésbé ellátott rétegének, főleg az új gazdáknak is juttattak.

Az országban zajló demokratikus földreform Észak-Magyarországon is a birtoklevelek kiosztásával fejeződött be. Ez azt dokumentálta, hogy a tulajdonos jogilag is birtokosa lett juttatott földjének. A Felvidéki Népszava 1945. december 25-i száma már arról tudósítja olvasóit, hogy a telekkönyvezés jó ütemben folyik. A birtoklevelek kiosztása és a telekkönyvezés lényeges momentuma volt annak a nagy társadalmi átalakulásnak, amely a feudalizmus végleges felszámolását volt hivatva elősegíteni, mégsem zárult le azonban a földért folytatott harc. 1945. nyarától ugyanis erősödött a ré-

gi rendszer híveinek visszaszivárgása, és ezzel együtt a földreform revíziójáért folytatott harc. A reakció hangja különösen az 1945-ös országgyűlési választások után erősödött fel, amikor is a kisgazdapártba tömörült földbirtokosok egyre nyíltabban léptek fel volt tulajdonuk visszaszerzéséért. A föld visszapereléséért folytatott harc ugyanakkor egybeesett a támadásba lendült jobboldalnak a politikai erőviszonyok megváltoztatását célzó kísérletével. A volt földbirtokosok nagy segítséget kaptak a falusi osztályellenségtől, legfőképpen a zsirosparasztoktól, a jobboldali beállítottságú tisztviselőktől, akik bizonytalanságot, zavart igyekeztek kelteni a parasztok között. (Nógrád megyében pl. azt terjesztették, hogy az 500 holdon aluli földet csak a kommunisták osztották ki, a többi párt ezzel nem értett egyet.)

A földreformellenes hangulatot Heves megye területén is szította a reakció. A jobboldali mesterkedés meggátolását célozta Heves megye alispánjának a koalíciós pártokhoz, a szakszervezetekhez, rendőri szervekhez intézett körlevele is: „A suttogó antidemokratikus propagandá, látván a jobboldali kemények letörését és hiábavalóságát, most egy utolsó lélekmergező munkával próbálkozik. A földreform végrehajtása körül próbálkozik nehézségeket és bonyodalmakat támasztani azáltal, hogy a tájékozatlan néppel el akarja hitetni azt, hogy a jelenlegi földbirtokreform és a földkiosztás csak átmeneti, rövid időre szóló, múlandó jellegű valami, és a közeljövőben a juttatottak kénytelenek lesznek a nekik juttatott földet vagy a régi, vagy más új tulajdonosnak visszajuttatni, visszaadni... Felhívom ezért az összes közigazgatási szerveket és felkérem a helyi pártszervezeteket, hogy a suttogó propaganda ellensúlyozására világosítsák fel az érdekelteket, és megfelelő módon tegyék közhírré, hogy a földbirtokreform során juttatásban részesültek örökös tulajdonosnak tekintendők... az ellenkező hírverés terjesztőit az érdekeltek jelentésként fel hatóságomnál...”

A reakció képviselői jó néhány községben és egyes megyeszékhelyeken — kapcsolataik révén — nem elégedtek meg a rémhírtérjesztéssel, a földhöz juttatott parasztság ijesztgetésével. Nógrád megyében a megyei földbirtokrendező tanács pl. visszaadta a háború alatt a salgótarjáni üveggyár hadiüzemi prancsnokaként tevékenykedő Thomka Lehelnek nógrádmegyeri birtokát. Romhányban báró Prónai József, elkobozott birtokáról, 4000 köbméter fa kitermelésére kapott engedélyt.

A földbirtokosok és székértelők ellentámadására — mivel ez egyúttal a népi demokrácia ellen is irányult, igen élénken és határozottan reagáltak a munkások, a baloldali pártok, és legfőképpen a Magyar Kommunista Párt helyi szervezetei és megyei bizottságai. Az MKP Borsod megyei bizottsága 1946. február 10-i értekezletén, amikor időszerű kérdéseket tárgyalt, a legnagyobb hangsúlyt a földreform eredményeinek megvédésére helyezte. Az értekezleten elfogadott határozat kimondja: „... a legerélyesebben visszautasítunk minden kísérletet, amely a földreform vívmányainak megsemmisítésére irányul. Határozottan kimondja a nemzetgyűlés, hogy az egyszerű már felosztott földet semmiféle jogcímen nem lehet visszaiégyelni...”

Az 1946. március 26-án Miskolcon a megye különböző községeiből összegyűlt földigénylők ugyancsak követelték a 600-as rendeleti egyetemes kezelését, és mindazok elleni erőves fellépést, akik elősegítik a földbirtokosok földvisszaszerzési törekvéseit. A gyűlés kérte a földművelésügyi minisztert, hogy rendeletileg mondja ki, hogy aki még nyugatról nem tért vissza, ne tarthasson igényt tovább földjére. A 7 pontból álló követeléseik sorát a „Földet vissza nem adunk” országos jelmonddal fejezték be.

A földreform visszavonhatatlan történelmi valóságá vált. A föld azé lett, aki azt megművelte. Minden kísérlet, amely arra irányult, hogy a parasztságot megfossszák évezredek jussától, kudarcba fulladt. Ebben a küzdelemben a munkásosztály, a kommunista párt mögé sorakozott fel a dolgozó parasztság. 1946. februárjától bontakozott ki a baloldali erők tömörülése, az államosítások, a reakció visszavonulása, a koalíción belül a szocializmust akarók túlsúlyba kerülése, a két munkáspárt egyesülése, és megannyi áldozatos munka az ország újjáépítéséért, felemeléséért. Ez vezetett el 1948-hoz, amikor is a harc véglegesen eldőlt, a szocialista forradalom győzelme lezárta a reakció mesterkedésének további lehetőségét.

E nagy történelmi átalakulás sem feledtetheti, hogy a parasztság legszegényebb rétegei, a nincstelenekből lett földtulajdonosok voltak a szövetkezeti mozgalom letéteményesei. A földhözjuttatottak egy része, elsősorban a volt cselédség már a földosztás idején felvetette a szövetkezés gondolatát. Még ma sincsenek arra vonatkozóan pontos adatok, hogy Észak-Magyarországon tulajdonképpen hány községben merült fel a termelőszövetkezet létrehozásának gondolata. A nemzeti bizottsági jegyzőkönyvek arról tanúskodnak, hogy főleg az iparvidékek közelében és városokban szerveztek a volt gazdasági cselédek valamiféle szövetkezetet. Egerben pl. még 1945-ben létrehozták az „Egri földhözjuttatottak szövetkezetét”, Salgótarjánban pedig egy, a lakosság ellátását szolgáló termelői és értékesítési szövetkezet megalakítására került sor. Több községben az uradalmi felszerelés használatára, géphasználatra alakult szövetkezet, más helyeken az egykori uradalmak ipari üzemeit vették szövetkezeti kezelésbe (megindították pl. az uradalmi szeszfőzdeket.) Ezen a vidéken tehát a szövetkezés elsősorban a volt gazdasági cselédek körében merült fel, jelentkezett. Csupán Heves megyében, 1946. márciusáig, 49 szövetkezet alakult.

Molnár Pál